

УДК 343.21

Олійничук Р. П.
*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу,
Західноукраїнський національний університет*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ГРАБЕЖІВ І РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із початком повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року почастишали випадки вчинення грабежів на розбійних нападів. Дані злочини передбачені частиною 4 статті 186 Кримінального кодексу України («Грабіж, вчинений у великих розмірах чи в умовах воєнного або надзвичайного стану»), частиною 4 статті 187 Кримінального кодексу України («Розбій, спрямований на заволодіння майном у великих чи особливо великих розмірах або вчинений організованою групою чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, або поєднаний із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень») та частиною 2 статті 433 Кримінального кодексу України («Розбій, вчинюваний щодо населення в районі воєнних дій») [1].

Об'єктами злочинного посягання при грабежах та розбійних нападах може бути майно різних форм власності.

Конституція України передбачає захист прав і свобод кожного громадянина та гарантує, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека визначається найвищою соціальною цінністю (стаття 3). Серед складових недоторканості людини є і те, що право приватної власності непорушне (частина 4 статті 41) [2].

Специфічною рисою даного виду злочинів є підвищена суспільна небезпека, оскільки вони посягають не тільки на власність, а й на особу.

Розслідування будь-яких злочинів, у тому числі грабежів, буде вдалим, якщо воно будується на узагальненій слідчій практиці у поєднанні з використанням апробованих криміналістичних рекомендацій та наукових знань.

Варто зазначити, що даним злочинам, а саме грабежу та розбою, притаманні тільки їм властивості та ознаки, які відрізняють їх від інших

злочинів. Ці кримінальні правопорушення із криміналістичної точки зору мають багато загального, що дозволяє розглядати їх особливості розслідування у загальному поєднанні. Поєднує їх відкритий спосіб викрадення майна, застосування насильства чи погрози насильством (різного ступеня небезпеки для грабежу і розбою), а також низка інших обтяжуючих відповідальність обставин (незаконне проникненням у житло чи інше сховище, неодноразово, зроблене групою осіб по попередній змові, а також вчинення в умовах воєнного стану).

Саме така кваліфікуюча ознака як вчинення цих злочинів в умовах воєнного стану і надає їм особливої характеристики та впливає на труднощі під час їх досудового розслідування.

Швидке та вдале розкриття злочинів проти власності, вчинених шляхом грабежу та розбою, дуже часто залежить від правильного планування дій службових осіб правоохоронних органів на початковому етапі розслідування. Адже оперативні та кваліфіковані дії саме на цьому етапі дають можливість встановити наявність наслідків злочинних порушень і зафіксувати сліди злочину. Але для повного, всебічного і об'єктивного розслідування даного злочину необхідно встановити важливі обставини шляхом провадження різних слідчих дій, тактичних операцій.

Однією із найважливіших слідчих дій для збирання доказів під час розкриття злочинів проти власності, вчинених шляхом грабежу і розбою, є тактично правильно проведені допити, оскільки показання осіб (особливо свідків і потерпілих) є одним із важливих джерел доказів. Незалежно від особи, яку допитують (адже кожен з них може повідомити достатньо важливу інформацію з приводу скоєного злочину), ця слідча дія повинна бути направлена на встановлення факту грабежу та розбою, а саме часу та місця події, кількості злочинців, їхні індивідуальні особливості, які технічні засоби та знаряддя злочину вони використовували, хто мав інформацію про матеріальні цінності та грошові кошти, а також причин та обставин такого правопорушення. Часто в умовах воєнного стану допитувані особи під впливом страху та інших негативних факторів не бажають давати покази та співпрацювати з органами досудового розслідування. Важливим елементом у даному випадку є встановлення правдивості та достовірності показань свідків та потерпілих, використовуючи при цьому можливість судової психіатричної експертизи. При цьому експерти-психіатри мають можливість оцінити психічний стан особи, яка дає показання, і визначити можливість адекватно сприймати обставини, що мають значення для кримінального провадження, а також здатність потерпілого розуміти характер та значення діянь, які були скоєні проти нього. Особливо це важливо та актуально в умовах воєнного стану.

Також проблематичною виявляється перевірка показань на місці злочину. Адже в умовах воєнного стану злочинці можуть швидко загинути, або покинути межі України.

Під час розгляду справ про грабіж або розбійний напад виникає необхідність у пред'явленні для впізнання осіб, які вчинили злочин, а також вилучених матеріальних цінностей чи грошових коштів, що в умовах воєнного стану також не завжди можливо провести в силу різних обставин.

Отже, можна зробити висновок, що розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із вчиненням грабежів та розбійних нападів в умовах воєнного стану, виділяються суттєвою специфікою, що зумовлюється складністю зібрання доказової бази по справі, а це, в свою чергу, викликає необхідність застосування специфічних тактик і методик для їхнього оперативного розслідування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України: станом на 05.01.2022 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14> (дата звернення: 08.04.2022).

2. Конституція України : станом на 14.09. 2020 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.04.2022).

УДК 347.191

Похиленко І. С.

к.ю.н., доцент кафедри політичних наук і права, Київський національний університет будівництва і архітектури

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХИСТ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», де відповідно до пункту 31 частини першої статті 85 Конституції України та статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» постановлено затвердити Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (далі - Указ). Відповідно до цього Указу, на період дії правового режиму воєнного